«Want God de Heer zoo goed, zoo mild
Is t' allen tijd een Zon *en Schild*
Hij zal genade en eere geven
Hij zal hun 't goede niet in nood
Onthouden zelfs niet in den dood,
Die in oprechtheid voor Hem leven.
Welzalig, Heer, die op U bouwt
En zich geheel aan u vertrouwt.»

Bij ons speelt het *Schild* geen rol meer. Het gevecht wordt thans op groote afstanden geleverd met geschut en snelvuurgeweer, waar tegen men zich dekt op den grond of achter aardhoop.

Maar het vechten in de dagen, toen David zijn psalm zong, ging, de boog uitgezonderd, en boogschutters waren slechts enkelen) man tegen man, vlak lijf tegen lijf, oog in oog, soms de voeten elkaar rakend, en het zwaard van den een indreunend op het zwaard van den ander Een worsteling die niet kon eindigen, eer van de twee, die elkaar aangrepen, een in zijn bloed verzonk.

En natuurlijk, in zulk een worsteling was het schild 't leven. Zonder schild tegen een die wèl door schild gedekt was, was men zóó weg.

Vandaar dat 't schild hoofdzaak in de worsteling was onder alle volken der oudheid, gelijk het nu nog den neger dekt, als hij aanvalt met zijn assegaai.

Dat schild ving de pijl op. Op dat schild brak de lansstoot af. Met dat schild werd de zwaardslag gepareerd.

En daarom, als die duizenden en duizenden in Jeruzalem, die zelf het schild gehanteerd hadden, en aan hun schild hun leven dankten, den lof zang in Sions voorhoven aanhieven, en in Jehovah roemden als *het Schild van hun vertrouwen*, dan voelden die mannen bij dat zingen, wat wij er nooit in al zijn diepte meer bij voelen kunnen: wat het is, wat het zegt, wat het beteekent, in God als in zijn Schild zich te verblijden.

Een schild, merk hierop, was een dekking van het lijf, die niet een ander voor den strijder hield, maar die de man zelf in zijn doodsnood hanteerde.

Het schild gegrepen met de linkerhand, rustte aan den arm.

Eigenlijk was het van dien arm niets dan een verbreeding.

In gevaar heft wie aangevallen wordt met scherp, nóg vanzelf en onwilkeurig zijn arm op, en poogt, op gevaar van verwonding af, nóg zijn gelaat en zijn hart met zijn arm te dekken.

Om nu bij dit verweer den arm niet te wagen, en breeder stuk van het lijf te dekken, vond zucht naar levensbehoud toen het schild uit; eerst het lange schild, zoo lang als men zelf was, en toen het korte schild, de rondas of beukclaar, om in het kort gevecht met het zwaard de slagen er op te doen afketsen.

Maar altoos zoo, dat men zelf het schild hanteerde, en 't zelf bewoog, en 't zelf tegen den slag in strekte.

„De Heere is mijn Schild" zegt dus niet, dat God uit de verte ons beschermt, en buiten ons eigen toedoen ons dekt. „De Heere mijn Schild" is uitspraak van het geloof. Is gesproten uit het besef, dat God vlak bij ons is, dat ons geloof God aangrijpt, en dat we dat geloof in God hanteeren, tegen den aanvaller te weer stellen, en zoo in het geloof met God één, ons gedekt weten en voelen met zijn Almachtigheid.

De moeder kan in doodsgevaar vlak voor haar kind gaan staan, zoodat ze haar lieveling dekt met haar eigen lichaam, en ook dan kan men zeggen, dat die moeder haar kind ten schild was. En zoo is God nog het schild der kleinen die Hem niet kennen, en geen geloof in Hem in actie kunnen brengen.

Maar daaruit kwam deze heilige beeldspraak niet op. Die beeldspraak kwam op bij den man, die zelf in bangen, harden strijd 't schild gehanteerd, en er zijn leven door gered had

Het schild is voor den man wat de vleugel voor den gier of adelaar is. Het schild hoort voor den geoefenden strijder als *bij* zijn lichaam. Het is met zijn arm één, en zijn redding hangt er van af, of hij dit schild te hanteeren weet.

En zoo nu is God de Heere een Schild *voor wie op Hem betrouwen*, voor wie gelooven, voor wie in nood en dood het afdoend gebruik van het geloof kennen, en die juist in dit geloof verstaan, hoe het Godzelf is die hun arm daarbij bestuurd heeft.

Het schild ziet op strijd, op worsteling.

Op worsteling tegen al wat tegen ons opkomt, om ons naar lichaam of naar ziel te verderven.

Hij is ons schild tegen giftige krankheid en tegen de macht der natuur, en tegen doodsgevaar uit ongeluk. Doch let nu wel, niet zoo, dat wij lijdelijk er bij neer zitten, en nu God ons dekken laten. De beeldspraak van 't schild duldt die uitlegging niet. God ook schild tegen krankheid en pestilentie, tegen waterstroom en vuur, wil veeleer omgekeerd zeggen, dat we met de uiterste inspanning elk middel van verweer aanwenden, dat God aan onze kennisse ontdekt heeft; dat we in het gebed onze kracht ter inspanning stalen; en dat we zoo in het geloof onzen God tot een schild hebben, een schild dat we zelf in het geloof tegen den aanvaller keeren.

En niet anders is het met onze ziel.

Geen slappe opvatting past hier. Niet zeggen, dat we de zonde *mijden* moeten, neen, we moeten tegen de zonde *strijden*. We zullen verstaan, dat in de zonde zich een aanvallende macht tegen ons keert; dat achter die macht de denkende, zinnende geest van Satan loert, die ongemerkt op ons aandringt, en het toelegt op het moorden van onze ziel, en die, als we geen schild hebben om tegen hem op te heffen, en geen kennis om dat schild te hanteeren, ons gewisselijk overmant en neerwerpt.

Zekerlijk, meer nog dan in de worsteling voor uw lichaam, is uw God uw schild in de worsteling voor de behoudenis van uw ziel; maar dan hoort het er bij, dat gij zelf voor uw ziel strijdt; dat gij zelf den aanvaller, die het op uw ziel toelegt, in het oog vat, tegen hem het zwaard opheft, en inmiddels uw schild, ter dekking van uw ziel, tegen hem uitstrekt.

God uw schild in de worsteling voor uw ziel, wil dus zeggen, dat gij zelf naar uw God de hand uitstrekt, zelf worstelt met alle geestelijk verweermiddel, en dat dan uw God wordt bevonden uw Schild te zijn, dat ge in het geloof tegen Satan hoog houdt.

Men spreekt van een wapenschild, en bedoelt daarmee een schild, waarop de man wiens het is, zijn blazoen gegraveerd heeft. Een persoonlijk herkenningsteeken, voor wie hem kent, uitdrukkende wie het is, die achter het schild schuilt.

Zoo drukt het schild den persoon uit. Zoo wordt het schild iets op zich zelf. Een verpersoonlijking. Aan het schild herkende men de groote of kleine kracht van verweer.

Zoo nu is God het schild, van wie op Hem vertrouwen. Een schild waarop niet mannentrots in leeuwenkop of stierenkop zich afbeeldde, maar een schild, waarop de man die gelooft, niets plaatst dan *den naam Jehovah*. In stille nederigheid, in rustige ootmoedigheid, in afzien van zich zelf, en in betrouwen op zijn Vader die in de hemelen is.

De Heere mijn Schild, is het voorhouden aan de machten van de natuur en van Satan van den Naam des Heeren. Een in vlammend schrift aan de wereld toonen, dat we tot de heirscharen van den levenden God behooren. Dat we niet strijden op ons zelf, maar dat de Held die ons aanvoert, de Gezalfde des Heeren is. En daarmee een uitspreken, dat onzer die hoogste kracht van aller menschenziel is, de onoverwinlijke kracht van 't geloof.

Zoo ziet ge, hoe diep het schriftuurlijk zinbeeld gaat.

We zagen het in de belijdenis dat God onze Zon, de Zon van ons leven is. Hier verstaat ge het van die oude belijdenis, dat God ons Schild, ons rondas in de worsteling om levensbehoud is.

Maar dan tast en voelt ge ook, hoe het niets zegt, of ge al zingt en jubelt, dat God uw Schild is; maar dat het er op aankomt, om in alle nood, in alle worsteling, dat Schild niet aan den wand te laten hangen, maar dat het heilig Schild gehanteerd moet, gehanteerd door een levendig, door een bezield, door een heldenmoedig geloof.

Amsterdam, 13 Febr. 1903.

Het Annuarium der Roomsche studenten.

Zelden heeft een studentenalmanak zoo de aandacht der pers getrokken als dit het geval was met het annuarium der roomsche studenten-vereenigingen, dat dit jaar voor het eerst uitkwam.

Deze belangstelling is minder te danken aan den inhoud, dan aan het feit zelf, dat de roomsche studenten aan de Rijks-universiteiten hiermede voor het eerst als een zelfstandig georganiseerde macht naar buiten optraden en in dit jaarboek uiting gaven aan den geest, die hen bezielt.

Uit dit jaarboek blijkt, dat aan al onze Rijks-universiteiten, evenals aan de gemeentelijke universiteit te Amsterdam en aan de Polytechnische Schsol te Delft, in den laatsten tijd de roomsche studenten vereenigingen hebben opgericht, die onder de leiding der roomsche geestelijkheid staan en dienen om het roomsche besef levendig te houden. Beroemde redenaars werden uitgenoodigd over de beginselen te spreken, en ook in eigen kring oefent men zich in het debat. Wie de werklijst naziet, vindt daar alle actueele onderwerpen van den dag aan de orde gesteld. Zoo vormen deze vereenigingen een practische oefenschool, die voor het latere leven vrucht kan afwerpen.

Critiek op een studentenalmanak oefent men gewoonlijk niet, tenzij de inhoud tegen het nil contra Deum aut bonos mores ingaat. Waar de Roomsche pers, *Maasbode* en *Tijd* voorop, er reeds op wees, dat in het mengelwerk onder den invloed der nieuwere letterkunde, soms over het heiligste gesproken wordt op een toon, die aan het profane grenst, behoeft onzerzijds hierop niet meer te worden gewezen.

Maar wel dient de aandacht gevestigd op het zeldzaam schoon gestyleerde en met bezieling geschreven woord, waarmede Prof. De Groot het „studieleven" aan het „Katholieke Nederland" aanprijst. Hier is niet de student, maar de hoogleeraar aan het woord. En dat woord dient om aan het Roomsche Nederland duidelijk te maken, waarom de „studieschuwheid" verkeerd is. Het gemoedsbezwaar van vele ernstige vromen, dat de „wetenschap onzer eeuw" vijandig is aan God, en daarom het geestelijk leven der studenten in gevaar brengt, tracht Prof. De Groot op de volgende wijze te ondervangen:

> Ons oordeel over het studieleven in deze eeuw behoort, dunkt mij, door kalmer beschouwing van de werkelijkheid te worden geregeld.
>
> De tijd is voorbij, dat de beschaafde volkeren nagenoeg uitsluitend den katholieken godsdienst beleden. Nu steunt ongetwijfeld de katholieke theologie, voor zooverre zij geloofswaarheden behandelt, op de geopenbaarde wijsheid Gods, maar alle menschelijke wetenschappen gaan uit van het natuurlijk licht der rede. Wanneer dan helaas! dat eendrachtig denken en gevoelen in het godsdienstleven verbroken werd, blijft toch onze gemeenschappelijke rede de menschen, in en buiten de Kerk, vereenigen bij het nasporen en geleidelijk veroveren der waarheid op natuurlijk gebied. Aldus ontwikkelt zich een wetenschap van onkatholieken en van ongeloovigen, die nochtans volstrekt geen onkatholieke of ongeloovige wetenschap is. Leeren wij niet, dat de Logos, de goddelijke Bron aller wijsheid is in de bovennatuurlijke en in de natuurlijke orde? Derhalve eischt het katholiek beginsel, dat wij onze nauwe verwantschap beseffen met elke ware kennis, door wien ook aangebracht. Wat één is in het Woord, zijn Bron en Oorsprong, moet in de waardeering en oprechte hulde der aanbidders van het Woord niet worden gescheiden.
>
> Toch kunnen wij het ons goed voorstellen, dat diepgeloovige harten zich in hun godsdienstzin terugtrokken, verre van de pleinen en schouwplaatsen der triomfeerende rede. Losbarstingen van antichristelijke geleerdheid, als die der achttiende en uit het midden der negentiende eeuw, worden niet licht vergeten. Doch een rustige geest weet te onderscheiden. Die vijandigheid lag niet in het blijvende der moderne wetenschap. Wat blijft, zijn de scherp onderzochte en degelijk gestaafde feiten, zijn de zuiver op zoodanige feiten gebouwde theorieën.

Of het beeld der moderne wetenschap hier met juiste kleuren geschilderd wordt, is een vraag, die zeker niet ieder bevestigend zal beantwoorden. De jongste rede van den rector magnificus der Amsterdamsche Universiteit, met zijn bitsen uitval tegen de „ordinantiën Gods," zou pater De Groot anders hebben kunnen leeren.

Maar wat het meest opvalt is de tegenstelling, die Prof. De Groot hier maakt tusschen de wetenschap der theologie, die op de geopenbaarde wijsheid Gods steunt, en de menschelijke wetenschappen, die uitgaan van het licht der natuurlijke rede. Op dat standpunt is het te begrijpen, dat Prof. De Groot verklaart, dat de wetenschap van de ongeloovige geleerden, daarom nog volstrekt geen „ongeloovige wetenschap" behoeft te zijn.

Van een zoo scherpzinnig denker als Prof. De Groot, hadden we echter verwacht, dat hij het vraagstuk dieper zou hebben opgevat. Wetenschap is toch waarlijk niet alleen het constateeren van feiten en het opbouwen van theorieën, maar raakt evenzeer de groote beginselen, die aan heel onze wereld- en levensbeschouwing ten grondslag liggen. De wetenschap van het recht en van de wijsbegeerte, van de historie der menschheid en van de natuur, brengen den denker elk oogenblik met die beginselen in aanraking. En waar de wetenschap alleen uitgaat van het licht der natuurlijke rede, waar haar beoefenaars beslist tegen de Goddelijke openbaring partij kiezen en haar gezag verwerpen, daar kan het resultaat van hun denkarbeid toch niet voldoende zijn voor hem die in de Schrift gelooft.

Opleidingsquaestie.

De opleidingsquaestie is voor ons *feitelijk* beslist.

Haar opnieuw op te rakelen heeft in ons oog geen practisch nut. Eer omgekeerd. Ze maakt de klove tusschen broeders dieper, terwijl in de bange worsteling tegen ongeloof en revolutiegeest de eerste en heiligste plicht is, dat de belijders van Christus naam schouder aan schouder staan.

Toch ontslaat ons dit niet van de verplichting een tweetal brochures, die dezer dagen onzer redactie werden toegezonden inzake de Opleidingsquaestie, in ons blad te bepreken.

Reeds de hoogachting voor de grijze broeders die dit woord schreven, dringt daartoe.

Maar meer nog, dat door beide een voorslag wordt gedaan, die, indien hij voor uitvoering vatbaar ware, ons uit het kerkelijk moeras op vasten bodem zouden brengen.

Naar tijdsorde komt de eerste plaats toe aan het vlugschrift van Ds. Littooy, dat den titel draagt: *Het recht en de macht inzake de Opleidingsquaestie.*

Ds. Littooy is de man met een warm gemoedsleven, in hem spiegelt zich iets van der Zeeuwen rondheid en gemoedelijkheid af. Het woord, dat hij ook nu schreef, is een woord uit het hart. Ds. Littooy is jarenlang Curator der Theologische School geweest; hij had haar lief met de volle liefde van zijn hart; ze was voor hem een stuk historie van zijn kerk en van zijn eigen leven.

Die liefde maakte Ds. Littooy scherp ziende. Met de dwaze illusie, die sommigen zich van de toekomst der School vormen, misleidt hij zichzelf geen oogenblik. Haar toestand is voor hem gelijk aan den man, die van Jerusalem naar Jericho trok, door roovers overvallen werd en nu halfdood op den weg liggen bleef. Haar beste hoogleeraren trokken weg; haar studentental slonk beneden de helft, en straks houdt de school niet meer dan een twaalftal over. De vriendelijke Samaritanenhand, die werd uitgestoken, om den half doode in een goede herberg binnen te brengen, werd door den onberaden ijver van onverstandige vrienden afgeweerd.

En waar Ds. Littooy zoo het verval ziet der school, die hij liefheeft, en haar ondergang vreest, daar buigt zijn ziel zich in hem neder en klinkt een Jeremia's klacht hem van de lippen.

Critiek op zulk een klacht oefent men niet. Ds. Littooy heeft, ook waar hij personen besprak, dit gedaan op een wijze, die niet kwetsend is. Schuld ziet hij aan beide zijden, ook al acht hij, dat de meeste schuld schuilt bij de broeders die te Arnhem de meerderheid vormden.

Slechts één aanklacht, door Ds. Littooy geuit, mag niet onweerlegd blijven, omdat zij de eere onzer kerken raakt.

Volgens Ds. Littooy heeft de meerderheid te Arnhem *macht* boven *recht* laten gaan; het recht was aan de zijde der minderheid, die vasthield aan het „beding van 1892;" maar de meerderheid had de macht, en deze macht triomfeerde.

Een vergelijking met de verplettering door Engeland's overmacht van het recht der vrije Boerenrepublieken in Zuid-Afrika, maakt dit verwijt nog scherper.

Deze aanklacht wijzen wij beslist terug.

Op de Synode te Arnhem had de meerderheid het in haar macht gehad, om het genomen besluit door te zetten en de School der kerken met de Universiteit te vereenigen. Maar de meerderheid maakte van die macht geen gebruik; ze week juist voor den tegenstand der minderheid, en liet de Theologische School te Kampen voortbestaan.

Van misbruik van macht kan dus geen sprake zijn, waar juist omgekeerd het recht der broederlijke liefde triomfeerde.

Maar deze eene opmerking daargelaten, is er veel in dit vlugschrift, dat tot het hart spreekt. Dat degenen, die de School liefhebben, met smart haar smadelijk einde tegemoet zien, verstaan we. En in hun droefheid is iets, wat tot mededroefheid opwekt.

Elke poging om tot een bevredigende oplossing te komen, kan daarom rekenen op onze warme sympathie. En waar Ds. Littooy openlijk zijn medestanders aanraadt, liever een eervollen „vrede te sluiten, dan een strijd voort te zetten, die op vernietiging moet uitloopen," daar rijst de bede op in ons hart, dat dit woord weerklank moge vinden.

Ds. Littooy verwacht alle heil van een buitengewone Synode en hoopt, dat de kerken nog dezen zomer zulk een Synode zullen samenroepen.

Ons staan de voorteekenen voor zulk een Synode niet gunstig. De oppositie van de Arnhemsche Synode staat, met uitzondering van Ds. Littooy, nog even beslist op haar onverzoenlijk standpunt. De leiders dezer groep willen van geen vrede weten. En de kerken verlangen naar rust.

Bovendien, wat alles afdoet, Ds. Littooy vergeet in zijn brochure mee te deelen, op welke voorwaarden de vrede kan gesloten worden.

De benoeming van een tweetal hoogleeraren te Kampen heeft plaats gehad, en de saamsmelting van de Theologische School met de Theologische Faculteit is daardoor practisch niet meer uitvoerbaar op een wijze gelijk die te Arnhem werd voorgesteld. Twee hoogleeraren voor de Dogmatiek en drie voor de Kerkhistorie kunnen niet aan één school optreden.

Zullen de Kerken opnieuw het vraagstuk van de opleiding ter hand nemen, dan dient vooraf een plan te zijn vastgesteld, dat aller sympathie heeft.

Een Synode, die weer onverrichterzake moest uiteengaan, zou de verbittering doen stijgen en onze kerkelijke eenheid liep dan zeer ernstig gevaar.

Wij vreezen daarom, dat het woord van Ds. Littooy, hoe goed ook bedoeld, zal blijken een vox clamantis in deserto.

Van geheel anderen aard is de tweede brochure van Ds. A. M. Diermanse, getiteld: *Bezwaren tegen het Beding.*

Ds. Diermanse is minder de man van het hart, dan van het scherp denkend, logisch verstand. Hij overreedt niet door de kracht eener wegsleepende welsprekendheid, maar hij dwingt u door de ijzeren consequentie zijner logica. Hoe ge u wenden of keeren wilt, ge zit vast tusschen de duimschroeven van zijn syllogismen, en ge moet erkennen, dat er tegen zijn betoog al zeer weinig valt in te brengen.

Dit betoog richt zich in hoofdzaak tegen het zoogenaamde Beding van 1892. Ds. Diermanse is zoon der Scheiding; hij heeft de Theologische School meer lief dan de Vrije Universiteit. Naar zijn overtuiging wijst en de Schrift en de Kerkenorde er op, dat de Kerken een eigen inrichting voor de opleiding tot den Dienst des Woords moeten hebben. De voorstanders der School kunnen dus niet klagen, dat Ds. Diermanse in principe tegenover hen staat.

Maar hoe onomwonden hij deze dingen uitspreekt, hij is van oordeel, dat de Synode van Leeuwarden een misstap beging door dit beding tot een conditio sine qua non van kerkelijk saamleven te maken. Onze Kerkelijke eenheid kan in niets anders zich gronden dan in eenheid van Confessie en Kerkenordening. Al wat daarnaast in den grondslag der eenheid wordt aangebracht trekt het fundament scheef, vervalscht het kerkelijk leven en leidt tot een strijd, die niet eerlijk en ridderlijk kan gevoerd worden, omdat de tegenstanders der seminaristische opleiding daardoor terstond de blaam op zich laden van woordverbrekers en belofteschenders.

Zelfs indien alle Kerken — die van de separatie en doleantie — eenstemmig waren geweest in de overtuiging, dat de Kerken een eigen opleidingsschool moeten hebben, dan nog zou het ongeoorloofd zijn geweest deze meening in de Magna Charta onze Kerkelijke eenheid vast te leggen. Gereformeerde Kerken hebben geen ander accoord van gemeenschap dan de Belijdenis der Waarheid en de Kerkenorde, voor voorzooverre deze de fundamenteele stukken raakt en uitvloeisel der belijdenis is. Maar de vraag of de Kerken haar dienaren zullen laten opleiden aan een Universiteit of aan een Kerkelijk Seminarie raakt een bijkomstige zaak, die noch met de belijdenis der Kerk noch met haar eigen inrichting saamhangt en die dus nooit met de Belijdenis en de Kerkenorde op één lijn mag gesteld. Wie de belijdenis der Kerk verwerpt of tegen de beginselen van haar Kerkenorde ingaat, zou geen Dienaar der Kerk kunnen blijven. Maar wie de Universitaire opleiding verkiest boven de kerkelijke opleiding kan toch niet als ketter worden gebannen.

Te scherper echter komt volgens den schrijver de onzedelijkheid van dit beding uit, waar de kerken uit de doleantie volstrekt deze overtuiging niet deelden. Wilden zij het hoogere goed van de kerkelijke eenheid niet prijs geven, dan moesten ze berusten in een beginselverklaring, die lijnrecht tegen haar gevoelen inging. Een beginsel werd naast de Confessie en de Kerkenorde vastgelegd, dat door de groote meerderheid der kerken niet alleen niet als beginsel werd erkend, maar lijnrecht in strijd was met haar overtuiging.

Aan deze principieele fout in 1892 is al onze kerkelijke moeite te wijten. Een eerlijke strijd over dat punt werd deswege onmogelijk, want wie voor de samensmelting van School en Faculteit was, werd door het kerkelijk publiek à priori veroordeeld. Hij kwam in strijd met het „beding." En wat nog erger was, de kerken werden gedwongen al te zaam voor een School te zorgen, die niet de liefde van aller hart had. Een dwang die noodzakelijk tot krenking van de School leiden moest. Had men in 1892 de beide kerkengroepen vrij gelaten om elk te ijveren voor de School, die door de historie het naast aan haar hart lag, dan zou de verbittering in ons kerkelijk leven, die thans aan de kerkelijke eenheid zoo nameloos veel schade doet, nooit zijn ontstaan.

Al mag men hier en kaar een aanmerking maken, in het algemeen is tegen dit glashelder betoog weinig in te brengen. Ook naar onze overtuiging, heeft men in 1892 een misstap begaan, waarvan de droeve gevolgen zich altoos nog doen voelen. Toen heeft de *macht* boven het kerkelijk *recht* gezegevierd, En er is geen schrijnender tegenstelling dan tusschen het *jus constitutum*, d. w. z. het recht, dat toen door kerkelijk verdrag verkregen is, en het *jus constituendum*, d. w. z. het recht, zooals dit uit de beginselen van Gods Woord voortvloeit. Zij, die voortdurend op het beding zich beroepen, zullen goed doen dit ernstig betoog te lezen, en dan de vraag te stellen of hier niet geldt: Summum jus summa injuria, wat recht is naar de wet, kan tegelijk het hoogste onrecht zijn naar de beginselen van het recht.

Ds. Diermanse wijst, als een goed geneesmeester, niet alleen de kwaal aan, maar geeft ook een middel ter genezing. Onze kerkelijke gemeenschap mag niet langer op iets anders rusten, dan op de Belijdenis en Kerkenorde. Het „beding" moet worden weggenomen.

Een Synode kan dat bij meerderheid van stemmen niet doen. Maar wel kunnen de kerken, die vroeger tot de Christelijke Gereformeerde kerk behoorden, zich tot de Synode wenden om uit te spreken, dat zij het „beding" niet langer handhaven. Wanneer de kerken, die in 1892 dat „beding" hebben gesteld, zelf op de opheffing van dat „beding" aandringen, dan zou de Synode zedelijk bevoegd zijn, om het „beding" vervallen te verklaren. Met het voortbestaan der Theologische School had dit niets te maken. De kerken, die haar liefhebben, konden dan de zorg voor deze School op zich nemen. Maar onze kerkelijke eenheid werd dan niet langer gegrondvest op een „beginsel," dat door de meerderheid der kerken niet wordt aanvaard.

Moge dit bezadigde en ernstige woord ingang vinden. Het is den lezing en overdenking dubbel waard. Aan Ds. Diermanse zij onze dank geboden, dat hij te midden van zooveel verwarring een woord sprak, dat klaarheid in de nevelen brengt.

Onze kleeding.

IX.

Het schaamtegevoel, dat de eerste wrange vrucht der zonde is, wordt door Augustinus verstaan van de schaamte over de naaktheid des lichaams. Volkomen terecht wijst Augustinus er op (de Civitate Dei l. XIV. Cap. 17), dat dit schaamtegevoel nog bij alle volkeren gevonden wordt; niet alleen bij de zoogenaamde beschaafde volkeren, maar ook bij de barbaren. Zelfs deze gingen niet in een openbare badplaats baden, zonder althans een deel van het lichaam te bedekken. Dit schaamtegevoel toch raakt niet het geheele lichaam, maar alleen die deelen, die den zinnelijken lust kunnen prikkelen, en die den apostel Paulus noemt „de minst eervolle leden des lichaams." (1 Cor. 18 : 23).

Intusschen is met deze verwijzing naar het schaamtegevoel, dat ieder mensch aangeboren is, niet genoeg gezegd. Hoe sterk dit algemeen menschelijk verschijnsel ook het Paradijs-verhaal bevestigt, het verklaart ons niet hoe dit schaamtegevoel ontstaan is. Indien Adam en Eva in het Paradijs hun lichaam naakt hebben kunnen aanschouwen, zonder dat de schaamteblos op hun wangen kwam, welke verandering heeft er dan plaats gevonden, dat dit na den zondeval niet meer geschieden kon?

Op deze vraag geeft Augustinus ten antwoord, dat door het eten van de verboden vrucht bij den mensch de prikkel van den zinnelijken lust is ontstaan. Augustinus bedoelt hiermede niet, gelijk enkele latere theosophen leerden, dat de verboden vrucht zelf een vergif bevatte, dat bij wijze van toovermiddel de zonde van den wellust zou hebben opgewekt. Niet het eten van de verboden vrucht, maar de zonde daarmede tegen God begaan, was de oorzaak van dit kwaad. Het was zoo als Augustinus het uitdrukt, de volkomen gerechte straf Gods. Omdat de mensch in opstand was gekomen tegen God, zijn wettigen souverein, daarom hield hij op meester te zijn over zijn lichaam, begeerde het vleesch tegen den geest en werd in de leden des lichaams een macht openbaar, die strijd voerde tegen de wet zijns gemoeds. (Rom. 7 : 23). Inzonderheid toonde zich dit kwaad daarin, dat terstond na den val, bij den mensch ontstond de libido of concupiscentia, gelijk Augustinus het noemt: dat is de begeerlijkheid des vleesches, de lust tot onkuischheid, de zonde van den wellust. Door het opkomen van die begeerte, die voor den val onbekend was, ontwaakte het schaamtegevoel en daarom hadden Adam en Eva naar een kleed gezocht, niet alleen om zich voor elkander te bedekken, maar ook om dien zondigen prikkel te matigen. Of wil men het met de woorden van Augustinus zelf: „toen de genade was weggenomen, is daarop gevolgd, opdat de ongehoorzaamheid gestraft zou worden met een even gelijke vergelding, dat er in de beweging huns lichaams een nieuwe werking ontstond, die schandelijk was, en vandaar werd hunne naaktheid een naaktheid die onbetamelijk was."

Deze opvatting van Augustinus staat in het nauwste verband met zijn beschouwing van de zonde en de strenge ascese die reeds in dien tijd de overhand had.

Augustinus ging zeker niet mee met de dwaling der Manicheërs, die den oorsprong der zonde in de zinnelijkheid des menschen zochten. Veeleer heeft hij tegenover deze ketterij met kracht de leer der Schrift gehandhaafd, dat de oorsprong der zonde ligt op geestelijk gebied. Maar dit neemt niet weg, dat Augustinus in den zinnelijken lust toch de eerste en sterkste vrucht der zonde zag en dat het vaak den schijn heeft, alsof volgens hem de zonde in dien zinnelijken lust haar hoofdzetel heeft. Het sterkst komt dit uit in Augustinus' beschouwing over de voortplanting der erfzonde. De erfzonde zelf heet bij hem concupiscentia, begeerlijkheid, en haar ontstaan verklaart hij uit het feit, dat juist door den zinnelijken lust, die bij de voortplanting van het geslacht een hoofdrol